

Alle 'biologicals'

bij reumatis

De behandeling van reumatische aandoeningen is de laatste jaren in een stroomversnelling geraakt. Zo worden patiënten met gewrichtsreuma steeds eerder behandeld met medicijnen om schade door reuma te voorkomen. Daarnaast zijn er een aanzienlijk aantal nieuwe geneesmiddelen tegen reumatische aandoeningen op de markt gekomen.

De belangrijkste nieuwkomers zijn de zogenaamde biologicals. De eerste biologicals waren middelen die de boodschapperstof TNF blokkeerden, later kwamen ook andere biologicals in de handel. Deze middelen bleken niet alleen voor reumatoïde artritis te werken, maar er werd ook effect gezien bij de ziekte van Bechterew, artritis psoriatica, psoriasis en sommige langdurige darmziekten. Een belangrijke aanwinst dus, maar ook deze medaille heeft een keerzijde. Deze middelen hebben bijwerkingen, ze werken niet bij iedereen en zijn daarnaast nog bijzonder duur: ze kosten meer dan 10.000 euro per jaar.

Ons afweersysteem verdedigt ons tegen bacteriën, virussen en indringers

Ons afweersysteem verdedigt ons op verschillende manieren tegen ziekmakende bacteriën, virussen en andere indringers. Allereerst zijn onze huid, slijmvliezen en het maagzuur een eerste verdedigingslinie. Mochten daar toch nog indringers doorheen komen, dan zijn er in ons bloed speciale cellen die indringers kunnen opeten. Maar dat is nog niet alles. Naast deze wat grove, algemene verdedigingsmechanismen, kan ons lichaam zich ook tegen één enkele ziekteverwekker verdedigen. Dat doet het lichaam door een antistof te maken,

speciaal bedoeld om de ziekteverwekker te doden. Deze antistoffen worden gemaakt in gespecialiseerde witte bloedlichaampjes, de zogenaamde B-cellen. Daarnaast maakt het lichaam ook nog andere cellen die heel specifiek de ziekteverwekker doden, deze witte bloedlichaampjes worden de T-cellen genoemd.

Bart van den Bemt

Bart van den Bemt is apotheker van de Maartensapothek, de poliklinische apothek van de Maartenskliniek in Nijmegen. De Maartensapothek is de enige openbare apothek in Nederland, die in reumatologie, orthopedie en revalidatie is gespecialiseerd. Kijk voor meer informatie op www.maartenskliniek.nl.

TNF-alfa is een belangrijke boodschapperstof voor ons afweersysteem

Een complex samenspel dus, ons afweersysteem. Gelukkig maakt ons lichaam boodschapperstoffen (de zogenaamde cytokines) die het afweersysteem helpen te regelen. Zo zijn er boodschapperstoffen in ons lichaam die zorgen dat het afweersysteem langzamer gaat werken, terwijl andere stoffen het afweersysteem harder laten werken. Tumornecrosis factor alfa (TNF-alfa) en interleukine-1 laten het afweersysteem bijvoorbeeld harder werken.

Bij reumatische aandoeningen valt ons afweersysteem lichaamseigen cellen aan

Bij reumatische aandoeningen, zoals reumatoïde artritis, de ziekte van Bechterew (spondylitis ankylopoetica) en artritis psoriatica is ons afweersysteem van slag. Ons lichaam denkt bij deze aandoeningen dat bepaalde lichaamseigen cellen ziekmakende indringers zijn, en gaat daarom ons afweersysteem activeren. Door dat geactiveerde afweersysteem krijgen mensen pijn, gezwollen gewrichten en ontstaat er vermoeidheid. Dit kan leiden tot gewrichtsbeschadiging. Het is bij deze aandoeningen van belang het afweersysteem het rustiger aan te laten doen.

Biologicals remmen op verschillende manieren ons afweersysteem

Biologicals remmen het afweersysteem een beetje. Deze middelen heten 'biologicals', omdat ze in het laboratorium worden geproduceerd met geavanceerde biotechnologische technieken. In de tabel bij dit artikel treft u een overzicht aan van alle biologicals. De bekendste biologicals remmen de boodschapperstof TNF (tumor necrosis factor alfa): dit zijn de anti-TNF middelen infliximab (Remicade®), etanercept (Enbrel®) en adalimumab (Humira®). Ook anakinra (Kineret®) remt

che aandoeningen op een rijtje

zo'n boodschapperstof, namelijk het interleukine-1. Daarnaast zijn er tegenwoordig ook twee biologicals die specifiek op onze afweercellen werken. Rituximab (Rituximab®) remt de B-cellen, terwijl abatacept (Orencia®) de T-cellen remt. De behandelend reumatoloog zal doorgaans, indien u voldoet aan de criteria voor behandeling en vergoeding, bepalen welke biological voor u geschikt is.

Biologicals zijn effectief maar hebben ook bijwerkingen

Biologicals zijn een belangrijke aanwinst in de behandeling van mensen met reumatische aandoeningen. Bij reumatoïde artritis heeft zo'n 50 tot 70 procent van de mensen die biologicals gebruikt baat bij deze middelen. Maar omdat het afweersysteem wordt geremd wordt, lijkt het er op dat het lichaam zich ook iets minder goed kan

beschermen tegen infecties door bacteriën en virussen. We zien dan ook dat mensen die biologicals gebruiken een grotere kans op infectie hebben. Vooral luchtweg- en blaasinfecties komen vaker voor. Een ander nadeel is dat biologicals voorlopig nog niet als tablet kunnen worden ingenomen. Ze moeten worden geïnjecteerd. Dat geeft nog wel eens klachten op de plaats van injectie.

Overzicht van alle biologicals bij reumatische aandoeningen

Naam biological	Merknaam	Hoe werkt het	Waar wordt het voor gebruikt	Hoe wordt het toegediend	Wat is de dosis bij reumatische aandoeningen?	Wat zijn de bijwerkingen die vaak of zeer vaak optreden?
Adalimumab	Humira®	Het bindt tumor necrosis factor alfa (TNF-alfa) en inactieveert het vervolgens. Hierdoor kan deze boodschapperstof niet meer werken.	Reumatoïde artritis Spondylitis ankylopoetica Arthritis psoriatica Ziekte van Crohn	Als onderhuidse injectie met behulp van een injectiepen	Meestal eens per 2 weken 1 onderhuidse injectie van 40 mg	- Pijn/jeuk/zwelling/bloeding injectieplaats (met name eerste maand) - Infecties - hoofdpijn/duizeligheid/vermoeidheid - Maagdarmklachten
Etanercept	Enbrel®	Het bindt tumor necrosis factor alfa (TNF-alfa) en blokkeert zo de werking van deze boodschapperstof.	Reumatoïde artritis Spondylitis ankylopoetica Arthritis psoriatica Psoriasis Juveniele artritis	Als onderhuidse injectie met behulp van voorgevulde injectiespuiten	Meestal 1 x per week 1 onderhuidse injectie (50 mg) of 2 x per week 1 onderhuidse injectie (25 mg).	- Pijn/jeuk/zwelling/bloeding injectieplaats (met name eerste maand) - Infecties - Hoofdpijn/duizeligheid/vermoeidheid - Maagdarmklachten
Infliximab	Remicade®	Het bindt tumor necrosis factor alfa (TNF-alfa) en inactieveert het vervolgens. Hierdoor kan deze boodschapperstof niet meer werken.	Reumatoïde artritis Spondylitis ankylopoetica Arthritis psoriatica Psoriasis Ziekte van Crohn Colitis ulcerosa	Als infuus	Meestal eens per 4-8 weken 3-7,5 mg als infuus	- Uitgestelde overgevoeligheidsreacties (spier/rug/gewrichtspijn, koorts, huiduitslag) - Infuusreactie na toedienen infuus (o.a. huiduitslag, jeuk, duizeligheid, vermoeidheid, kortademigheid) - Infecties
Anakinra	Kineret®	Het bindt interleukine-1 en blokkeert zo de werking van deze boodschapperstof.	Reumatoïde artritis	Als onderhuidse injectie met behulp van voorgevulde injectiespuiten	Meestal dagelijks 1 onderhuidse injectie van 100 mg	- Pijn/jeuk/zwelling/bloeding injectieplaats (met name eerste maand) - Infecties - Hoofdpijn - Afwijkingen in het bloed
Abatacept	Orencia®	Het blokkeert de activatie van T-cellen, waardoor de afweerreactie wordt geremd.	Reumatoïde artritis (nadat er eerst een behandeling met een anti-TNF middel geweest is)	Als infuus	Meestal eens per 28 dagen een infuus van 500-1000 mg	- Hoofdpijn - Infecties - Duizeligheid/vermoeidheid/blozen - Hoge bloeddruk - Maagdarmklachten - Leverenzymafwijkingen
Rituximab	Mabthera®	Het dood bepaalde B-cellen, waardoor de afweerreactie wordt geremd.	Reumatoïde artritis (nadat er eerst een behandeling met een anti-TNF middel geweest is)	Als infuus	Bij start: 2 infusen met 2 weken tussentijd. Na ongeveer 6-12 maanden kan herbehandeling plaats vinden.	- Infuusreactie na toedienen infuus (o.a. huiduitslag, jeuk, duizeligheid, vermoeidheid, kortademigheid) - Infecties